הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר זרעים

# שער המלך על משנה תורה, הלכות כלאים

רבי יצחק נוניס בילמונטי

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# שער המלך על משנה תורה, הלכות כלאים

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-כלאים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרק א** ..... 4
הלכה א ..... 4
הלכה ג ..... 4
הלכה ז ..... 14
**פרק ה** ..... 16
הלכה כד ..... 16
**פרק ט** ..... 16
הלכה ה ..... 16
הלכה יא ..... 22
**פרק י** ..... 27
הלכה ב ..... 27
הלכה יב ..... 27
הלכה לב ..... 27

# פרק א

## הלכה א

**הזורע ב' מיני זרעים כו' לוקה.** עיין מש"כ רש"י פ"ט דשבת דף פ"ד דכלאי זרעים לא אסרי אלא מדרבנן וכ"כ בבכורות דנ"ד ועיין בתוס' פרק אלו עוברין דמ"ז ד"ה והן מוקדשין שהקשה לפרש"י שם וז"ל וע"ק לפי פירושו ליחשוב נמי כלאי זרעים ולוקמא כגון שזרעו הרבה מינים בכרם כו' יע"ש וק"ל שהרי דעת רש"י דכלאי זרעים דרבנן וא"כ מאי ק"ל על פי' ויש ליישב ודוק ועיין בהרב מש"ל:

## הלכה ג

**ואסור לאדם לקיים כלאי זרעים כו'.** כתב מרן הכ"מ אבל ק' ע"ז דרבינו פסק בפ"ה מה' שבת דמנכש הוי תולדת חורש כרבה וי"ל דאף למה דאוקימנא כולה כר"ע משמע כו' ורבנן פליגי עליה כו' וא"נ מספ"ל כו' הו"ל ספיקא ולקולא כו' יעו"ש הנה דברי מרן אפשיטי דספרא אין להם מובן דאי רבנן פליגי עליה הדק"ל דאיך פסק רבינו דהמנכש והמחפה בכלאים לוקה דאי משום זורע ליכא למימר כיון דפסק כרבה והנראה ודאי שכונתו לומר דכי פליגי רבנן עליה דר"ע ה"ד במקיים שלא ע"י מעשה אבל במקיים שע"י מעשה אפי' רבנן מודו ובהא פליגי דר"ע ס"ל דכי דרשינן כלאים שדך לא לגמרי אסר רחמנא מקיים את הכלאים אפילו שלא ע"י מעשה ורבנן נמי דרשי לקרא דכלאים שדך לא כדדריש ר"ע אלא דס"ל דכי אסר רחמנא כלאים משום מקיים ה"ד היכא דעביד מעשה דומיא דזריעה אך ק' לפי דברי מרן דא"כ אמאי הוצרכו במ"ק לומר דלרבה ברייתא כולה ר"ע ואמאי לא משני דרישא רבנן היא ובהא קא מפלגי דרבנן סברי דוקא מנכש ומחפה דעביד מעשה אסר רחמנא משום מקיים אבל מקיים שלא ע"י מעשה שרי ור"ע ס"ל דאפילו במקיים שלא ע"י מ אסר קרא ויש ליישב דע"כ הוצרך תלמודא לאוקמי לברייתא כולה כר"ע משום דאי רישא רבנן ומשום דהו"ל מקיים ע"י מעשה אדתני מנכש ומחפה דחשיבי כזורע דעביד מעשה בגופן של זרעים לישמועינן רבותא אפילו היכא דלא עביד מעשה בגופייהו אלא שעשה גדר סביב לה דאפ"ה חייב אמנם אי מתני' כולה ר"ע הוא ניחא שפיר דתנא רישא מנכש ומחפה דעביד מעשה בגופייהו דחייב משום מקיים וקא יהיב טעמא משום שר"ע אוסר אפי' המקיים שלא ע"י מעשה ומכ"ש מנכש כנ"ל:

**אך** הא קל"ט לפי דברי מרן שרבינו פסק כרבה דמנכש חייב משום חורש וכולה ר"ע היא וכן לדעת יש מי שאומר שהביא אח"כ דא"כ ע"כ צ"ל דס"ל דמתני' דפ"ג דמכות

דיש חורש תלם אחד וחייב עליה שמונה לאוין מוקמינן לה כר"ל דאמר התם אי לאו דקילסך גברא רבא הו"א מתני' מני ר"ע היא דאמר המקיים בכלאים לוקה דהא דר"ל אתיא כרבה ואמר כולה ר"ע היא וכמ"ש רש"י שם וא"כ ע"כ מתני' דקתני ובשביעית ע"כ דמשום חורש מחייב ליה תנא דמתני' וכמ"ש רש"י שם וס"ל לר"ל כמ"ד ברפ"ק דמ"ק דחורש בשביעית חייב אבל למאן דס"ל דחורש בשביעית אינו לוקה ע"כ טעמא דמתני' כרב יוסף דמחפה חייב משום זורע כמ"ש התוס' פרק א"ע דמ"ז ע"ב ד"ה בשביעית וכיון שרבינו פרק א' מה' שמיטה פסק כמ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה איך אפשר לומר דס"ל כרבה דמנכש ומחפה אינו חייב משום זורע אלא משום מקיים דאם כן תקשי ליה מתני' דמכות דקתני שביעית כמאן וצ"ע כעת ואולם אחר החיפוש אשכחנא לה פתרי ע"פ מ"ש התוס' בריש מ"ק ד"ג ע"ב ד"ה שהרי וז"ל ואפי' אם ת"ל חרישה צריכה אזהרה חרישה לא אשכחן אלא הכא כו' א"נ ס"ל לר"ע כההיא דאמרינן לעיל דלוקה על החרישה וכדאמרינן טעמא לעיל דס"ל לר"ע דתרוייהו מיותרים כו' יע"ש אשר מבואר מדבריהם דלהך תי' דס"ל דפלוגתייהו דר"י ור"א אי לוקין על החרישה אינו אלא אליבא דרבי ישמעאל דדריש מה חריש רשות כו' אבל לר"ע כ"ע מודו דס"ל דחורש בשביעית לוקה ועיין בחידושי הריטב"א וא"כ איכא למימר דרבינו ה"נ ס"ל דמתני' דמכות לרבה כיון דמוקמינן לה כר"ע דאמר המקיים בכלאים לוקה אם כן משום הכי קתני בשביעית משום דס"ל לר"ע דחורש בשביעית לוקה מיהו אנן לא קיימא לן כוותיה אלא כרבי ישמעאל ואליבא דמ"ד חורש בשביעית אינו לוקה ובהכי ניחא לי מה שהקשה הרב ח"ה על מ"ש רש"י במכות דכ"א ע"ב ד"ה אי לאו דקלסיך וז"ל אי לאו דקלסיך הו"א טעמא דמתני' משום מקיים לוקה לר"ע וכן בשביעית משום חורש מחייב ליה תנא דמתני' כו' הק' וז"ל ק"ק דפלוגתא היא במכות ואיכא מ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה ע"ש ואמנם כפי מ"ש י"ל דרש"י ס"ל כא"נ שכ' התו' דלר"ע כ"ע מודו דס"ל דחורש בשביעית לוקה ומ"ה רש"י דקאי הכא למאי דמוקמינן מתני' כר"ע כתב בפשיטות דלוקה כנ"ל.

א) ובמ"ש הר"ן אם כן מספ"ל כו' ק"ט שהרי מההיא דמכות נראה בהדייא דאפילו להך אוקמתא דרבה נמי ע"כ פליגי רבנן עליה וכמבואר מדברי רש"י שם והוא מוכרח מסוגייא דאל"כ למאי אכפל ר"ל לו' אי לאו דקילסך כו' הו"א הא מני ר"ע היא הא אפי' תימא דר"ע היא א"ה דינא דרבי ינאי בדוכתיה קאי דהמחפה בכלאים לוקה אלא מבואר ודאי דאפילו לאוקמתא דרבה רבנן פליגי עלי' וס"ל דא"ל והיינו דקאמר ר"ל הא מני ר"ע היא כלומר ולדידן דקי"ל כרבנן דהמחפה בכלאים אינו לוקה וכמו כן קשה טובא לתירוץ א' שכתב הר"ן דרבנן פליגי עליה דוקא במקיים שלא ע"י מעש' אבל עי"מ אפי'

רבנן מודו דא"כ מאי קאמר ר"ל מתני' מני ר"ע הא אפילו נימא דבריית' כולה ר"ע היא דינא דר"י בדוכתא קאי וס"ל דהמחפה בכלאים לוקה דאפילו רבנן מודו ומי גילה לו רז זה לר"ל לומר דטעמיה דר"י משום דחשיב כזורע ואמאי לא נימא דטעמיה משום דהו"ל מקיים על ידי מעשה דאפילו רבנן מודו אלא מבואר הוא דלהך אוקמתא רבנן דפטרי במקיים פטרי נמי במחפה וכמ"ש רש"י שם והדבר מוכרח כמ"ש ולומר דר"ל ה"נ דס"ל דלרבנן דר"ע פטרי לגמרי אפי' במקיים ע"י מעשה ולרבה במקיים ע"י מעשה אפילו רבנן מודו ורבינו פסק כרבה הא ודאי ליתא דמי המכריח לנו לאפושי במחלוקת מאחר דההיא דר"ל אתייא כאוקמתא דרבה וכעת צ"ע עוד ראיתי להרב מש"ל שתמה על דברי מרן מסוגייא דפרק הפועל דס"ד דאמרינן בהדייא דרבנן פליגי עליה ולא עוד אלא שנראה שם דלרבנן מותר לקיים וזה הוא הפך דברי מרן שכתב דלרבנן איסור' איכא וקו' הא' יש ליישב דההיא סוגייא דפ' השוכר אתייא אליבא דר"י אבל לרבה דאמר כולה ר"ע היא ה"נ דלא פליגי עליה ולקו' הב' ראיתי בס' בני דוד שתי' דלרבנן כיון דס"ל במקיים שלא ע"י מעשה אינו עובר עליו אלא איסורא גרידא איכא למימר דדוקא במקיים בשדה של ישראל הוא דאסור אבל במקיים כלאים בשדה של גוי אפילו איסורא ליכא והייינו דפריך התם דלרבנן מאי אירייא עוקרין אפי' קיומי נמי ש"ד כל שהוא בשדה של גוי אלו דבריו יע"ש וק"ל לתירוץ זה ממ"ש רבינו בפרק ה' מה' אלו דין ה' ואין עודרין עם הגוי בכלאים אבל עוקרין עמו כדי למעט את התפלה והשתא לדעת מרן דס"ל דרבינו פסק כרבנן דליכא אלא איסורא גרידא ובמקיים כלאים בשדה של גוי אפילו איסורא ליכא אם כן למה זה נ"ט כדי למעוטי את התפלה ומאי אירייא משום למעט אפילו קיומי נמי ש"ד ובשלמא לדעת יש מי שאומר שכתב מרן דרבינו פסק כר"ע ניחא שפיר ואולי נאמר שהוצרך לטעם זה כדי להתיר אפילו היכא דעביד בחנם דאף ע"ג דאסור ליתן להם מתנת חנם כדקי"ל כר"י כמ"ש רבי' בפ' יו"ד מה' ע"ז כל למעוטי תפלה ש"ד כנ"ל ודע שלדעת מרן דס"ל דבמקיים ע"י מעשה אפי' רבנן מודו צ"ל דההיא דעוקרין עם הנכרי לא מיקרי מקיים ע"י מעשה ושלא כמ"ש התוס' שם בד"ה ר"ע דאל"כ מאי פריך אי רבנן מאי אירייא עוקרין כו' הא בקיים ע"י מעשה אפילו רבנן מודו ומש"ה הוצרך בבריית' לטעמא דלמעט את התפלה ולדעת יש מי שאומר שכתב מרן ז"ל עכ"ל דההיא דעוקרין חשיב מקיים על ידי מעשה כדעת התוס' ז"ל ובמה שכתב מרן ז"ל ויש מי שאומר דלמאי דאמרי' בריש מ"ק כולה ר"ע כי אמר ר"ע המקיי' לוק' דוקא בעושה מעשה כגון מנכש או מחפה אבל המקיים שלא ע"י מעשה אינו לוקה וק"ל דאם כן מנ"ל שאסור כו' יש לדקדק טובא דמאי קו' הא בכל התורה כולה קי"ל דלאו שאין בו מעשה אע"ג דעובר

בלא תעשה אין לוקין עליו כנודע ואם כן מאי ק"ל דא"כ מנ"ל דאסור ואדרבא טפי הו"ל להק' דלמה זה כתב רבינו ואסור לאדם לקיים כו' דמשמע דליכא אלא איסורא בעלמא אבל בל"ת אין עובר עליו והו"ל לומר דהמקיים כלאים אע"פ שעובר בל"ת אינו לוקה כדרך שכתב גבי נותר ובכל לאו שאין בו מעשה ועוד יש להבין בדברי מרן ז"ל דאדק"ל לדעת יש מי שאומר תקשי ליה לדידיה נמי דלפי מה שפסק כרבנן דבמקיים ע"י מעשה דוקא חייב ובשלא ע"י מעשה פטור אבל אסור דאם כן איסורא מנ"ל ותו יש לדקדק שדברי יש מי שאומר הללו הן הן דברי רש"י והתוס' פרק בתרא דע"ז שכתבו דר"ע דוקא מיירי במקיים ע"י מעשה ולמה זה כתבו בשם יש מי שאומר והנראה אצלי שנעמוד על סודו של מרן ז"ל כשנדקדק בדבריו במ"ש דוקא בעושה מעשה כגון מנכש או מחפה כו' דלמה זה הוצרך לפרש ענין מקיים ע"י מעשה מה הוא והלא סתמו כפירושו וכדרך שאמרו בירושלמי ותו שהרי מקיים ע"י מעשה משכחת לה באופן אחר כגון שעשה גדר סביב לה וכמ"ש רש"י בפרק השוכר ולמה כתב אופן מקיים ע"י מעשה במנכש ומחפה גרידא ולכן הנראה אצלי שדבריו באו בדקדוק וכונתו ז"ל לומר דאפי' לר"ע דאמר אף המקיים ה"ד במקיים ע"י מעשה כגון מנכש או מחפה דעביד מעשה בגופן של זרעים גופייהו אמנם היכא דלא עביד מעשה בגופן של זרעים אפילו עשה גדר סביב לה אפי"ה לא מחייב משום מקיים וה"ט דס"ל דכיון דקרא כתי' שדך לא תזרע כלאים דוקא זריעה א"כ כי מייתינן מדרשא דכלאים שדך לא ה"ד במקיים דעביד מעשה בגופן של זרעים דומיא דלא תזרע אמנם היכא דאינו עושה מעשה בזרעים גופייהו אע"ג דקא עביד מעשה א"ה לא מחייב דדומייא דזריעה דוקא הוא דאסר רחמנא והוצרך היש מי שאומר לזה משום דלישנא דרבינו שכתב ואם קיימן אינו לוקה סתמא משמע בכל אופן מקיים ואפי' מקיים עי"מ שעושה גדר סביב לה דאל"כ הו"ל לרבינו למיהב טעמא דמה שאינו לוקה הוא משום דהוי לאו שאין בו מעש' כדרך שכתב בכל לאו שאין בו מעשה אלא ע"כ דבכל אופן קאמר דאינו לוקה והיינו משום דקרא לא אסר אלא דוקא במנכש או מחפה דעביד מעשה בזרעים עצמן והיינו שלא כתב רבינו אלא איסור גרידתא ולא כתב עובר בל"ת כדרכו בכל המקומות והשתא היינו דק"ל למרן ז"ל שפיר דאם כן מנ"ל שאסור משום דבשלמא בכל לאוין שאין בהן מעשה דעלמא דאמרינן דעובר בל"ת ואינו לוקה ה"ט משום דבפי' אזהר רחמנא עליה אפילו אין בו מעשה אלא דאפ"ה אינו לוקה משום דלא דמי לאויה ללאו דחסימה דעביד מעשה אמנם לדעת היש מי שאומר דפיטורא דמקיים שלא על ידי מעשה לאו היינו משום דהוי לאו שאב"מ שהרי אפי' היכא דעביד מעש' דהיינו שעשה ג"ס אפ"ה קאמר דפטור מטעמ' דכי אזהר רחמנא מקיים היינו

דוקא דומייא דזריעה א"כ איסורא גופיה מנ"ל כיון דבהא לא אזהר רחמנא ונמצא אם כן שדברי היש מי שאומר הללו רחוקים הן מדברי רש"י והתוס' ז"ל שלדעת רש"י אפי' בעושה גדר סביב לה מחייב ר"ע ולדעת היש מי שאומר לא מחייב אלא דוקא במנכש ומחפה ומאי דלא ק"ל למרן ז"ל לפי דרכו שכת' דלרבנן במקיים ע"י מעשה מודו דמחייב וכי פטרי רבנן במקיים שלא ע"י מעשה דאם כן איסור' מנ"ל ה"ט משום דלפי דרכו ז"ל איכא למימר שפיר דודאי כי דרשינן סמיכותא דכלא' שדך לא משמעותא משמע שלא ימצא כלאים בשדהו ואף הוא מחוייב לחזור אחריו לבער קוצים מן הכרם וכל שלא ביערם הרי הוא עובר אלא דבהא פליגי ר"ע ורבנן דר"ע ס"ל דדרשה גמורה היא וחייבין עליה כזריע' עצמה ורבנן ס"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו שדך לא תזרע היינו זריעה ממש או מנכש ומחפה דעביד מעשה בזרעים עצמם ודרשה דכלאים שדך לא לא אתא אלא לאיסור בעלמ' וה"ז דומה לחצי שיעור דמרבינן לה מרובייא דכל חלב ואינו אלא איסורא בעלמא אמנם לדעת היש מי שאומר שכ' מרן דס"ל דאפי' ר"ע לא מחייב אלא במנכש ומחפה וע"כ משום דס"ל דדרשא דכלאים שדך לא מיירי דוק' במנכש ומחפה אמנם במקיי' שלא ע"י מעשה בהא לא אזהר רחמנא ק"ל שפיר דכיון דבהא לא מיירי קרא א"כ איסורא מנ"ל זה הנ"ל כפתור ופרח ליישב דברי מרן ז"ל ואולם דברי התוס' ז"ל דפ"ב דע"ז תמוהים הם בעיני שהק' לפרש"י שפי' דהמקיים בכלאים דלוקה לר"ע ה"ד בדעביד מעשה שעשה להם על ידי סייג וז"ל וא"ת האיך ס"ד להוכיח דלעקור היה איסור כו' התם הוא שעושה מעשה באיסור שעושה גדר אבל הכא אין כאן מעשה כלל באיסור כו' יע"ש והשתא ק"ט דמאי קושיא נימא דס"ל לרש"י דקרא דדרשינן שדך לא בכל מקיי' אזהר רחמנא ואפילו שאין בו מעשה אלא דלענין מלקות הוא דקאמר רש"י ז"ל דלא לקי אלא דוקא בעושה מעשה אבל בשאינו עושה מעשה אינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה אבל הא מיהא עובר בל"ת כדין לשאב"מ דעלמ' ובדוחק יש ליישב דהיינו דק"ל דבשלמא לפי' הערוך שכתב דאף המקיים דקאמר ר"ע בפשיטות מיירי ואפילו בשלא ע"מ היינו דס"ד להוכיח שפיר כיון דס"ל לר"ע בהדיא דאפי' במקיים שלא ע"מ אזהר רחמנ' אמנם לפירש"י שפי' דאף המקיים דר"ע לא מיירי אלא במקיים על ידי מעשה אם כן מסתבר לומר דקרא דכלאים שדך לא אפי' לרבי עקיבא לא אזהר רחמנא אלא היכא דעביד מעשה דומיא דזריעה אבל היכא דלא עביד מעשה אפילו רבי עקיבא מודה דאפושי פלוגתא לא מפשינן כנ"ל ודע שרש"י ז"ל במכות נראה בהדייא שהוא סובר כפי' הערוך ז"ל דלר"ע המקיים כלאים בכרם אפילו מבלי מעשה חייב דס"ל לר"ע דלאו שאין ב"מ לוקין עליו שכתב בד"ה מי וזה לשונו אי לאו דאמרי לך חורש דמחייב

משום כלאים לאו משום זורע אלא משום מקיים דשביק להו ולא עקר להו יע"ש והדבר תמוה דמלבד משה"ק התוס' לפי' הערוך דר"ע ס"ל דלאו שאין ב"מ אין לוקין עליו עוד אני תמיה ממש"כ רש"י שם בד"ה אי לאו וז"ל והודה לך דמחפה חייב משום זורע לכ"ע דמדקאמר רבי ינאי המחפה בכלאים לוקה ולא קאמר מקיים בכלאים לוקה ש"מ דעדיף ליה מחפה ממקיים דמחפה כזורע חשיב ליה כו' והיותר ק"ט דאכתי נימא דטעמא דרבי ינאי דקאמר המחפה בכלאים לוקה משום מקיים הוא וכר"ע ולא משום זורע הוא ומאי דנקט רבי ינאי מחפה ולא מקיים משום דר"י וכל החבורה ס"ל דלאו שאב"מ אל"ע כדקיי"ל בעלמא ומש"ה נקט דוקא מחפה דעביד מעשה ולכן הנראה אצלי שדעת רש"י ז"ל כדעת ה"ה שכתב בפ' י"ג מה' שכירות ליישב דעת רבינו שכתב דאם חסמה בקול לוקה דאע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה ותירץ דשאני החסימה כיון שישנה במעשה גמור אף החסימה בקול הויא כמעשה יע"ש וא"כ ה"נ גבי מקיים כלאים כיון דאפשר לעבור עליו ע"י מעשה דעביד לה סייג אפילו היכא דלא עביד מעשה נמי חייב ועיין בהרב מש"ל פ"ד מה' מו"ל ד"ד הן אמת דק' לדברי ה"ה ז"ל ממה שפסק רבינו פ"ה מה' חו"מ דהמניח חמץ ברשותו אינו לוקה אלא א"כ חמצו בידים ובהדייא אמרו בתוספתא הביא ה"ה שם המניח חמץ ברשותו והמקיים בכלאים אינו לוקה מטעמא דהוי לאו שאין בו מעשה אע"ג דאפשר לעבור עליו ע"י מעשה וצ"ע כעת ועיין מ"ש רש"י בפ"ק דמ"ק ד"ג ע"ב ד"ה אף המקיים שדבריו סותרים למ"ש בע"ז וצ"ע:

**טעם המלך א)** **לפי** מה שהסיק הרב פה דמתניתין אתי' כרבי עקיבא בהאי דחריש וקציר תשבות. וכן מוכח דעל כרחך בהאי דאמר ר"ל אי לאו דקילסך כו' ה"א ר"ע היא דאמר המקיים בכלאים לוקה. וא"כ קשיא תינח כלאים. שביעית מאי איכא למימר. וע"כ כדעת המפרש דחורש בשביעית לוקה. וקשיא הא אי אפשר לרבי יוחנן לומר הכי דהא רבי יוחנן הוא האי מאן דאמר דסבירא ליה חורש בשביעית אינו לוקה (וזה אפשר לומר דהוי כונת המהרש"א בקושייתו) לא מיבעיא לחד תירוצא בתוס' במועד קטן (ד' ב') ד"ה ר' אליעזר שכתבו דמוכח דר' אלעזר הוא המ"ד דסובר לוקה אלא אפילו לתרוצא השני שם דכתבו דלא מוכח מידי. מ"מ הרי מפורש בירושלמי בהדי' בסנהדרין דרבי יוחנן סובר חורש בשביעית אינו לוקה. וכן הביא האי ירושלמי רבינו לקמן פ"א מהלכות שמיטה ויובל הלכה א' עיין עליו. קשיא לי הא ע"כ מתניתין לאו ר"ע בזה. דהא רבינו הקשה בפרק ח' מהל' מ"א הלכה ויו על הש"ס מכות שם דאמרינן בסוף הסוגי' האי תנא איסור כולל לית לי' איך חל איסור י"ט על שביעית דקדים. ואי דאיירי בי"ט של ר"ה. מ"מ הרי איסור לחרוש שלשים יום קודם ר"ה והסיק דמתני' איירי בעשר נטיעות

דבשבילן מותר לחרוש. וכל זה לר' ישמעאל דאית ליה איסור חרישה מהל' למשה. אבל לרבי עקיבא דס"ל איסור חרישה מבחריש ובקציר אין כאן הלכה כלל בעשר נטיעות. כמו שמסיק הש"ס מ"ק (ד"א) הלכתא לרבי ישמעאל קרא לרבי עקיבא ואמרתי בחדושי בזה גרגיר אחד דריש לקיש הכי אזיל לשיטתי' בזה. דהא ריש לקיש אית לי' שבועות (כ"ד א') היכי אמרינן איסור כולל. באיסור הבא מאליו. באיסור הבא מעצמו לא אמרינן א"כ לפי דברי ריש לקיש ל"ק היאך חל איסור י"ה על איסור שביעית הא י"ל דחל בכולל כיון די"ט גם שאר מלאכות אסור. וכמ"ש רבינו שם בעצמו ול"ק הא ע"כ המתניתין לית לי' איסור כולל. דאל"כ לתני שבועה שלא אחרוש בין בחול בין בי"ט. וע"כ האי תנא א"כ לית ליה כדמסיק הש"ס במכות זה ליתא לדברי ר"ל די"ל דלהכי לא חייל גבי שבועה כיון דהוי איסור הבא מעצמו. אבל באיסור הבא מאליו כמו י"ט ושביעית מודה המתניתין דחל בכולל וכן כתב הריטב"א שם בפי' ע"ע. וא"כ הכי קאמר ריש לקיש אי לאו דקילסך גברא רבה. ה"א כלומר אנכי אמרתי מתניתין מני רבי עקיבא ודאי לדידך הוי מוכח דמחפה הוי זורע דאל"כ קשיא תינח כלאים. שביעית מא"ל. ואי בזה נמי כר"ע וחורש בשביעית לוקה. הא ע"כ מתניתין כרבי ישמעאל בזה דלא דרשינן חריש וקציר לחריש' של ערב שביעית אלא הלכה למשה מסיני הוא. דאם לא כן לא משכחת שביעית וי"ט דהא לא חייל בכולל. וע"כ בב"א איירי והיינו בי"ט של ר"ה ואו בי' נטיעות ואו בזמן שאין בית המקדש קיים דמותר לחרוש עד ערב ראש השנה. ואם מתניתין כרבי ישמעאל בזה הרי חורש בשביעית אינו לוקה וע"כ דמחפה הוי זורע. אבל לדידי יש לומר מחפה לאו זורע ומשום מקיים. והמתני' אתי' נמי בזה כרבי עקיבא דחורש בשביעית לוקה. ובאמת לא הוי שביעית וי"ט בב"א אלא חל בכולל. ומתניתין איסור כולל אית לי' זולת גבי שבועה ל"ל למתניתין כולל משום דהוי איסור הבא מאליו ועיין עוד בדברינו בדברי רבינו פ"ה מהל' מ"א הלכה ויו בסוף דבריו שם עיין היטב. וזה לא קשיא אי מתניתין כר"ע הא רבי עקיבא לית ליה כלל איסור חל על איסור כמו שמוכח בסוגי' דחולין (ק"א ב') זה לא קשי' דמתני' סבירא לי' כוותי' בחדא. ופליג עלי' בחדא. אבל בהך דחורש כולה חדא מילתא ונקשרים הענינים בעצמם ודוק והבין:

**מעשה חושב** (**שסד**) דקשה לדברי ה"ה ז"ל ממה שפסק רבינו פ"ה מה' חו"מ דהמניח חמץ ברשותו אינו לוקה אלא א"כ חמצו בידים כו'. במקום אחר הארכתי בזה גם כתבתי על הגליון בס' מגלת ספר דלא דמי חמץ לחסימה דעד כאן לא קאמר ה"ה ז"ל אלא היכא דעכשיו בידו לעבור ע"י מעשה ממילא לוקה כאילו עשה מעשה דהא בהמה זו עצמה שחסמה בקול הרי היה בידו לחסמה בפועל ממש בידו משא"כ חמץ שהניח ברשותו

ולא השביתו קודם פסח תו א"א לו לעבור עליו ע"י מעשה אע"ג דיכול לחמץ עיסה חדשה או לקנות חמץ במעשה מ"מ הא בחמץ זה שהוא שלו תו אין בו מעשה במציאות: (מנ"ה מו"ז זצ"ל בחלוקו כוון לדברי הנוב"י מה"ת או"ח סי' ע"ו עיי"ש). גם פלפלתי בסברת הרא"ה ז"ל שהיא להיפך מסברא זו והיינו דהיכא דמשכחת לה לעבור על הלאו בשב ואל תעשה אפי' בדעביד מעשה שוב אינו לוקה ואכמ"ל:

(**שסה**) ונראה דלפי מה שפסק רבינו ז"ל כו'. דאפי' בזא"ז חייב כו'. תמהני אם בא להוכיח מסתמיות הלשון דעל כוי לא משכחת לה לעולם דלוקה ואפי' בשהרביעה על חיה ועל בהמה בזה אחר זה א"כ הא יש להוכיח נמי דאפי' אם הרביעה עם בהמה וחיה בבת אחת דהיינו שבידו האחת הכניס בהמה כמכחול בשפופרת דכוי ובידו השני' הכניס חיה כמב"ש דכוי בב"א או להיפך דג"כ אינו לוקה ולמה לי' לאתויי עלה מטעם דהתראת ספק שמה התראה הרי בבת אחת לכ"ע חייב ור"א דס"ל לחד תנא אליבא דר' יהודה ביבמות דף ק"א ע"א דאפי' בקלל או הכה שניהם בבת אחת נמי פטור היינו משום דיליף ברכה דלמטה מדלמעלה ומקיש הכאה לקללה אבל בלא"ה ליכא למ"ד דבבת אחת פטור ועכ"ר צריך אתה לומר דהרמב"ם לא קאמר ואין לוקין אלא כפשוטו ולא לעולם דהא משכחת לה בבת אחת דלוקה וא"כ ה"נ י"ל דאפי' בזה אחר זה נמי לוקה משום דהתראת ספק שמה התראה: אבל באמת לא מצאנו בפירוש דס"ל להרמב"ם ז"ל דהתראת ספק שמה התראה בכהאי גוונא היכא דיש ספק בגוף העבירה דהא דפסק כר"י בנשבע שלא אוכל זו אם אוכל זו ואכל להאיסורא ואח"כ אכל להתנאי דחייב עיין בפ"ד הי"ז מה' שבועות שאני התם דאין שם ספק בגוף האיסור אלא דהדבר תלוי בדעת הנשבע אי יאכל להתנאי או לא יאכל וכן בנותר אי ישרפנו או לא ישרפנו משא"כ בכוי כיון דהספק הוא בגוף האיסור שגם המרביע לא ידע אם הוא עובר או לא בזה לא מצינו כלל שיפסוק הרמב"ם ז"ל מידי:

**ואע"ג** דת"ק ור' יהודה פליגי בהא מלתא מ"מ הא ר' יוחנן ור"ל לא פליגי בהא מלתא מידי וניהו נמי דר"ל לא ס"ל לחלק בזה דהא קאמרינן במכות דף ט"ז ע"א דר"ל ס"ל כאידך תנא דר"י דס"ל דבזה אחר זה פטור מ"מ הא ר' יוחנן שפיר מחלק ביניהם ומש"ה אע"פ דס"ל לר' יוחנן גבי נותר דהתראת ספק שמה התראה מ"מ ס"ל בהכה את זה כו' דפטור משום דבכה"ג דאיכא ספק על גוף העבירה ס"ל לר' יוחנן דלא שמה התראה: וראיה לסברתינו זו מדברי התוס' יבמות דף פ' ע"א בד"ה נעשה סריס כו' שכתבו וז"ל אע"ג דבשעת התראה היה ספק כו' ע"ש וקשה דהאי מאי קושיא היא וכי כעורה זו הסברא לומר דרב ס"ל כר' יוחנן דקיי"ל כוותי' דהתראת ספק שמה התראה אלא עכ"ר

צ"ל משום דבכה"ג דאיכא ספק על גוף האיסור אפי' לר' יוחנן אמרינן דלא שמה התראה וה"ה בכוי וכדומה דבזה אחר זה פטור: ועוד ראיה לדברינו מדברי הרמב"ם גופיה ממ"ש בפ"ה ה"ב מהלכות שבועות בנשבע על אחרים שיעשו כך וכך או לא יעשו וז"ל ולמה אינו לוקה משום שבועת שוא שהרי אפשר לאותן אחרים שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו ונמצא כשמתרים בו בעת שנשבע התראת ספק הוא שאין לוקין עליה כו' עכ"ל וקשה דהרי הרמב"ם ז"ל כר' יוחנן פוסק דהתראת ספק שמה התראה אע"כ צ"ל דדוקא בדבר התלוי ברצון המותרה אמרינן דשמה התראה. וא"כ הרי הדברים ק"ו השתא ומה התם דאע"פ שהדבר עומד להתברר אם ישמעו ממנו האחרים או לא ואפ"ה אמרינן דלא שמה התראה א"כ מכש"כ בכוי שאינו עומד להתברר לעולם (ועיין בלחם משנה שם) דודאי אמרינן דלא שמה התראה: ונמצא לפ"ז דכיון דר' יהודה גופיה ס"ל דהתראת ספק לא שמה התראה גבי הכה את זה וחזר והכה את זה ואפ"ה קאמר גבי נותר דאינו לוקה מטעמא דהוי ניתק לעשה מכלל דמשום התראת ספק אי אפשר למפטרי' היינו משום דהספק דהתם הוא תלוי ברצון המותרה דבכה"ג בלבד שמה התראה אבל היכא דתלוי בדעת אחרים הוי כאלו הספק הוא בעיקר האיסור ואמרינן דלא שמה התראה וא"כ לפ"ז כיון שפסק הרמב"ם בפ"ה מה' שבועות הנ"ל דבתלוי בדעת אחרים הוי התראת ספק ולא שמה התראה א"כ תו לא צריך להביא בהלכות ממרים דבהכה את זה וחזר והכה את זה הוא פטור משום דזה כבר נלמד ממ"ש בפ"ה מהלכות שבועות הנ"ל ובזה נתיישב קושייתו של הרב הגאון המחבר ז"ל:

**אמר** עקיבא סופר נ"ה המלה"ד דברי מו"ז ז"ל נפלאו ממני הא בש"ס חולין (פ"ב צ"א ע"א) מוכח דהש"ס לא ס"ל חילוק זה שכתב מו"ז ז"ל דמקשי על ר' יהודה מ"ט מחייב באכל גיה"נ מזה כזית ומזה כזית הא ס"ל ה"ס ל"ש התראה בהכה את זה וחזר והכה את זה ומשני סבר לה כאידך תנא דר' יהודה דאמר ה"ס שמה התראה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר וכו' עיי"ש ולפי חלוקו של מו"ז זצ"ל אכתי תקשי הא באכל גיה"נ למאי דס"ד דספוקי מספקא ליה הספק הוא בגוף האיסור ול"ד לנותר דהדבר תלוי ביד המותרה אם ישרפנו או לא משמע דהש"ס ס"ל שאין לחלק כחלוקו של מו"ז ז"ל ועוד ראיה מדברי התוס' נדה מ"ו ע"ב ד"ה ר"י ור"ל דאמרי וכו' שהקשו והא סבר ר"ל התראת ספק ל"ש התראה עיי"ש והנה לפי חלוקו של מו"ז ז"ל דר' יוחנן אזיל ומודה אם הספק בגוף העבירה דה"ס ל"ש התראה מדוע לא הקשו התוס' גם לר' יוחנן הא הוי ה"ס שמא לא יביא ב' שערות עד ג' שנים והוי ספק אם אכל הקדש אלא מוכח דליתא לחילוק זה. אמנם גברא רבא אמר מילתא אין מזניחין אותו די"ל דסוגיא דחולין אזלא אליבא דר"ל

ומו"ז ז"ל כתב חלוקו רק אליבא דר' יוחנן כמו שכתב פה. ומה שהעירותי מדברי התוס' נדה מ"ו ע"ב ד"ה ר"י ור"ל נלע"ד לישב דלכאורה קשה על דברי התו' הללו מדבריהם מיבמות דף פ' ע"א בד"ה נעשה סריס שכתבו דל"ה בכה"ג התראת ספק כיון דאיגלאי מילתא שהיה גדול בשעת התראה וכבר הקשה המל"מ בפט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ד' דבריהם אהדדי והניח בצ"ע. אמנם נלע"ד לישב שהתוס' ביבמות כתבו סתמא דזה ל"ה ה"ס כיון דאיגלאי מילתא למפרע וליכא להוכיח דרב ס"ל ה"ס שמה התראה (ועיין חולין פ"א דרבא שהוא בתרא ס"ל ה"ס ל"ש התראה) אך בנדה מ"ו ע"ב הקשו בפירוש לר"ש בן לקיש ולדידיה ליכא לתרץ כמו שכתבו ביבמות דאיגלאי מילתא למפרע דהא ר"ל לשטתו ביבמות ריש פרק החולץ דס"ל איגלי מילתא למפרע לא אמרינן. ולפ"ז יש לקיים סברת מו"ז ז"ל דבספק בגוף העבירה גם ר' יוחנן מודה דה"ס ל"ש התראה ומה שלא הקשו התוס' בנדה גם לר' יוחנן משום דלדידיה יש לתרץ כמו שכתבו ביבמות דהיכא דאיגלאי מילתא למפרע ל"ה התראת ספק ע"כ הקשו רק לר"ל ונזקקו לתירוץ אחר עיי"ש כנלע"ד לאמר בדרך הפלפול: ע"כ הגה"ה:

**אלא** דאכתי קשה מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל דינא דהכה שניהם בבת אחת דהא אמרינן ביבמות בדף הנ"ל דפליגי תרי תנאי אליבא דר' יהודה ולאידך תנא אפי' בבת אחת פטור משום דילפינן מטה ממעלה ומקשינן הכאה לקללה וכנ"ל וא"כ הרי היה להרמב"ם ז"ל להביא מאי דינו של הכה שניהם בבת אחת וכן הקשה הנוב"י מה"ת חאהע"ז סי' ע"ז ע"ש: ומה שהקשה שם על מה דהשמיט הרמב"ם ז"ל דינא דהכה את זה וחזר והכה את זה מתרץ שם הגאון הנ"ל בענין אחר והוא עפ"י נוסחא משובשת בהרמב"ם בסוף הלכה ב' בפ"ה מה' שבועות הנ"ל שכתוב שם בזה"ל ונמצא כשמתרים בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקין עליה אא"כ היה לאו שבו מפורש בתורה וקאמר הגאון הנ"ל דדוקא בלאו שבא האזהרה על התראת ספק אמרינן דשמה התראה והיינו בנותר ולא היכא דמשכח הלאו בודאי נמי וע"ש אבל אפשר דיפה כיון הגאון ז"ל מווילנא שהוא מגיה בדברי רמב"ם אלו שכצ"ל ונמצא כשמתרים בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקין עליה. ואח"כ הוי לאו שאין בו מעשה. (והיינו שהיה כתוב כ"ז בר"ת ונתחלפו האותיות) הן אמת שגם על הגהה זו יש לפקפק הרבה ואכמ"ל: ודע דמה שכתבתי בהתחלת הגהתי זו דמשכחת לה איסור בת אחת בהרבעה דכוי כגון דבידו אחת הכניס בהמה כמכחול בשפופרת דכוי ובידו השניה הכניס חיה בכוי או להיפך כתבתי כן עפ"י דברי רש"י ביבמות דף ק"א ע"א בד"ה בבת אחת כו' שכתב שם וז"ל שחבטן במקל בהכאה אחת ע"ש אבל לפי מה שפירש"י במכות דף ט"ז ע"א בד"ה בבת אחת וז"ל בהתראה אחת

בתוך כדי דיבור דהו"ל התראת ודאי דממנ"פ חד מנייהו אבוהו הוא וע"ש. (וצע"ק על רש"י ז"ל בשנותו את טעמו). פשיטא דקשה טפי לפ"ז על הרב המחבר ז"ל דדייק מדברי הרמב"ם ז"ל דלא משכחת לה מלקות בכלאים דכוי והרי בהתראה תוך כ"ד ודאי משכחת לה וא"כ אפי' אי נימא דלא שכיח שיכניס בבת אחת שני מינים בהמה בכוי וחיה בכוי או להיפך ומש"ה נקט הרמב"ם ז"ל סתמא דאין לוקין על הרבעה דכוי מ"מ הא בהתראה תוך כדי דיבור שפיר משכחת לה וא"כ למה סתים הרמב"ם ז"ל דאין לוקין על כוי אי דיוקו של המחבר הוי דיוק:

## הלכה ז

**הזורע זרעים כלאים וכן המרכיב אילנות כו'**. כ"כ הטור ז"ל ס"ס רצ"ד וכתב מרן הב"י ז"ל שם וז"ל והטעם שהן מדמין הרכבת האילן לכלאי זרעים שהן מותרין באכילה ע"ש וק"ל על דבריו שהרי בפרק כל הבשר דקט"ו פרכינן כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא כו' ומשנינן איתקוש לכלאי בהמתך היוצא ממנה מותרת אף שדך היוצא ממנו מותר וכלאי בהמה גופה מנ"ל מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי ע"כ הרי מבואר מסוגיא הלזו דהרכבת האילן פירותיהן מותרים באכילה שהרי עיקר היקשא דבהמתך לא תרביע כלאים כו' להרכבת האילן הוא דאתא כדאיתא בקידושין דל"ט מה בהמתך בהרכבה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בח"ל ואדרבא בכלאי זרעים לא כתיב בהדיא היתרא אלא משום דילפינן מהרכבת האילן דכי היכי הרכבת האילן מותר באכילה ה"נ כלאי זרעים ודוקא לענין ח"ל הוא דמעטינהו קרא ממעוט' דשדך וא"כ איך כתב מרן ז"ל דהיינו טעמא דרבינו והטור מפני שהן מדמין הרכבת האילן לכלאי זרעים והלא נהפוך הוא דעיקר היתרא בהרכבת האילן כתיבה וכלאי זרעים הוא דילפינן מהרכבת האילן ועיין בתוס' ב"ב דכ"ד ע"א ד"ה סאה שכ' בתוך דבריהם וז"ל מה שפי' שאם נשרשו אין להם תקנה אגב חורפיה לא עיין דלא אמר הכי בפרק כל שעה אלא גבי כלאי הכרם אבל כלאי זרעים מותרים באכילה ובהנאה כדמשמע בפ' כ"ה דפריך אלא מעתה כלאי זרעים ליתסרו ודבריהם לעין הקורא הוא מן המתמיהין במ"ש כדמשמע בפרק כ"ה שהרי בפי' אתמר התם דכלאי זרעים מותרין באכילה ואולם לפי האמור מקום יש בראש ליישב דבריהם דמש"ה כתב כדמשמע משום דא"ל דמאי דקאמר בגמרא כלאי זרעים ליתסרו להרכבת האילן קרי כלאי זרעים וכמו כן כתבו התוס' בפ"ט דשבת דפ"ט ע"ב ד"ה מנין ע"ש ודוקא הרכבת האילן דעיקר היקש' דבהמתך להרכבת האילן הוא דאתא כדאיתא בקידושין הוא דשרינן באכילה אבל כלאי זרעים ה"נ נימא דאסור באכילה מיהו עיקר דבריהם

תמוהים למה זה הוצרכו להביא ראיה מפ' כ"ה והלא משנה שלימה שנינו ריש פ"ח דכלאים כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה וכ"ש בהנאה ובדוחק יש ליישב דאי ממתניתין הו"א דהא דקתני מותרין באכילה ה"ד שצמחו מעצמם דלא קא עבר אלאו דשדך לא תזרע ואאסיר לקיימ' דסמיך ליה קאי דאע"ג דאפי' צמחו מעצמם אסורין מלקיים מותרין הם באכילה אמנם בזרעיה בידים דקא עבר אלאו דשדך אסורים באכילה ובהכי נתיישבו דברי רשב"ם ז"ל כמובן להכי הוצרכו להביא ראיה מההיא דפ' כ"ה דאפילו היכא דעבר על הלאו מישרא שרי כנ"ל ועיין בתוס' פ' מרובה דפ"א ע"א ד"ה במ' שהקשה שם לפירוש רש"י דאין מחייבין משמע דאין איסור בהנאתו כו' ודבריהם תמוהים שסותרים למ"ש הם עצמם בב"ב ובמתני' דריש פ"ח דכלאים והנר' אצלי שט"ס נפל בדבריהם ובמקום בהנאתו באל"ף צ"ל בהנחתו וכוונתם להק' דאין מחייבין משמע דאין איסור בהנחתו ומותר לקיימו ועיין בהרב תיו"ט בריש פרק קמא דשקלים ופ"ב דכלאים משנה ה' ודוק ועיין במ"ש מרן הב"י ריש סי' רצ"ז וז"ל הנולד מכלאים מותר בהנאה ובאכילה כו' כ"כ הרמב"ם וכן משמע בפ"ב דבכורים דכוי חלבו אסור משמע דבשרו מותר ע"כ והן דברי' תמוהים דלמה זה הוצרך להביא ראיה ממשמעות דורשין ממתני' דפ"ב דביכורים והלא תלמוד ערוך בפ' כ"ה דכלאי בהמה שרו כמ"ש וצ"ע גם מש"כ וכן משמע פ"ב דביכורים ק"ט דמאי משמע דקאמר הרי בהדייא מבואר דבשרו מותר ואפשר דה"ט משום דאיכא למידחי דמתני' דביכורים אתיא כמ"ד כוי בריה בפני עצמה ועיין בתוס' פ"ק דקידושין ד"ב ד"ה לא לחיה ומ"מ לא ידעתי אדמייתי ראיה מרן ז"ל מסיפא דקתני חלבו אסור אמאי לא מייתי ראיה מרישא דמתני' דהתם דקתני ודמו טעון כיסוי הרי בהדייא דהותר באכילה ודוק ובגופא דשמעתתא דפ' כ"ה קל"ט דמדהוצרך להוכיח דכלאי בהמה שרו מדאסר רחמנא כלאי לגבוה אמאי לא משני עדיפא מינה דבפירוש שרי רחמנא להדיוט מדאמרינן פ' הזרוע דקל"ב גבי מתנות כהונה שור מה ת"ל אם שור לרבות את הכלאים ואי כלאי בהמה אסורין באכילה פשיטא דאינו חייב במתנות כהונה כדאמרינן פ' ראשית הגז דקל"ה ע"ב חומר בראשית הגז שנוהג בטריפה משא"כ במתנות וליכא למימר דתלמודא ה"פ דכיון דכלאי בהמה דבר שתעבתי לך הוא מנ"ל דשרי אימא דאסור ואם שור דגבי מתנות כהונה ע"כ איצטריך לדרשא אחריתי וכעין זה כ' התוס' פ' או"ב דע"ח ע"ב ד"ה או לרבות את הכלאים שהקשה דהיכא פריך התם ואימא במוקדשין אין בחולין לא הא מדאצטריך או לרבות את הכלאים ע"כ בחולין אייריי דכלאים בקדשים ליכא ותירצו דאי הוה מוקמינן קרא דאו"ב במוקדשין ע"כ היה דרשינן או לדרשא אחריתי ע"ש דהא ודאי ליתא דא"כ מאי משני מדאסר

רחמנא כלא' לגבוה הא מאי דאסר רחמנא כלאים לגבוה לאו בפי' איתמר אלא מדרשא דאו כשב או עז נפקא לן כמ"ש רש"י וא"כ אכתי תיקשי דכלאי בהמה מנ"ל דשרי אימא דאסור מקרא דלא תאכל כל תועב' ואו דגבי שור או כשב איצטריך לדרשא אחריתי וצ"ע ודע דמסוגייא הלזו קל"ט על מ"ש הרא"ם סדר ראה גבי צורם אוזן בכור דמקרא דלא תאכל כל תועבה לא מתסר אלא דוקא היכא דנפל בו מום על ידי אחרים ואפילו ע"י גוי אבל היכא דנפל בו מום מעצמו משרא שרי ע"ש באורך והשתא לפי דבריו ק"ט מאי משני בגמרא מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אכתי נימא דכלאי בהמה אסירי מקרא דלא תאכל כל תועבה מיהו ה"ד היכא דנרבע על ידי אדם ואפי' ע"י גוי אמנם היכא דנרבעו ע"י עצמם שרי וקרא דאסר כלאים לגבוה אצטריך לאסור אפילו נרבעו מעצמם דליכא משום לא תאכל כל תועבה ועוד יש לעמוד בזה והדברים עתיקים ועיין בהפר"ח סי' ס"ד ס"ק כ"ו ובהרב משל"פ ד"ד מה' בכורות בתוך התשובה ע"ש ודוק:

## פרק ה

### הלכה כד

**בצל שנטעו בכרם כו'**. עיין מה שכתבתי פרק ג' מהלכות אישות הלכה יו"ד:

## פרק ט

### הלכה ה

**והכוי כלאים עם החיה ועם הבהמה כו'**. משנה פ"ב דבכורים ודע שהתוס' פ"ק דקדושין דפ"ג ע"א ד"ה לא לחיה כו' הק' וז"ל הק' הר' אליעזר למ"ד כוי בריה בפ"ע מאי אירייא משום דמספ"ל אפי' ידעינן דחיה היא לא מרבעינן כו' וכתב מורימ"ט שם וז"ל דכונת' דמעיקרא היה ס"ל דע"כ הך מתני' לא מתוקמא אלא כמ"ד בריה בפ"ע דמ"ד כוי זה תיש הבא על הצביה לאו ספיקא הוי אלא יש בו צד חיה וצד בהמה ולא שייך לומר יש בו דרכים שוה לחיה דלאו משום דשוה הוא אלא שחלבה אסור משום צד בהמה שבו וטעון כסוי משום צד חיה שבו ועוד היכי מסיים מתני' שאין חייבין על חלבו ואין מכסין אותו ביום טוב אלמא משום ספיקא הוא וז"ש פי' משום דמספקא ליה כו' כלומר דכולה מתניתין מוכח דמשום ספק הוא ולא מתוקמא אלא כמ"ד בריה בפ"ע ואהא הק' דהיכי מתוקמא לענין הרבעה ותי' כו' אלו תורף דבריו יע"ש ויש לדקדק לפי זה אמאי ל"ק להו מרישא דמתני' דקתני וחייב בזרוע ולחיים כבהמה דכיון דס"ל דכוי בריה בפ"ע אמאי חייב הא ק"ל המע"ה ונראה דס"ל להתוס' ז"ל דמההיא ל"ק להו דה"ט דרבנן דאמרי

חייב בזרוע ולחיים כדאמרי' בפ' הזרוע דף קל"ב כי אתא רבין אר"י כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שור כו' שה מת"ל אם שה לרבות את הכוי וס"ל ז"ל כמו שכתב הר"ן ז"ל שם וז"ל פירוש רש"י ז"ל דאף על גב דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב להכי אהני רבויה דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר כו' והאי פי' לא נהירא דאם כן כו' ובריש פ"ב דיומא גבי הא דתניא כוי וחצי שיעור מנין מוכחינן מינה דכוי בריה בפ"ע היא דאי ס' היא וכי אצטריך קרא לרבויי ס' לפיכך נראה דרבין ור"י כו' לאו בצבי הבא על התיישה מוקי לה אלא ס"ל דכוי בריה בפ"ע היא ורבי' קרא לשוייה כבהמה כו' ומדברי הרמב"ם למדתי כן שכתב הכוי אע"פ שהוא ס' מפרישין ממנו כל המתנות כו' א"ד ובעניותי לא זכיתי להבין דבריו דכיון שהוא ז"ל דחה דברי רש"י ז"ל מכח ההיא דיומא דפרכינן אצטריך קרא לרבוי ס' אם כן היא גופא תיקשי ליה ז"ל דאי ס"ל דכוי בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בו חכמים אי מין חיה אי מין בהמה וכי אצטריך קרא לרבויי ס' הא קמיה שמיא גליא אי בהמה הי' אי חיה וכדפריך התם וכמ"ש רש"י ז"ל והתוס' שם וליכא למימר דמ"ש הר"ן דס"ל דכוי בריה בפ"ע היא לאו היינו סברת ר"י דס"ל בפ' אותו ואת בנו דברי' בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים אלא הך בריית אתייא כברייתא דפ' יה"ך דמוקמינן לה כמ"ד בריה בפ"ע וכתבו התוס' שם וז"ל האי בריה בפ"ע היינו שאינו ס' חיה או בהמה אבל הא דאר"י כו' יע"ש דהא ליתא חדא דא"כ כי קא' התם ה"נ מסתברא דאלת"ה הא דאמר רב אף כל לאתויי כו' אמאי לא מייתי עדיפא מינה מהך ברייתא דקתני אם שה לרבות את הכוי כוי ס' הוא אצטריך קרא לרבויי ס' אלא בריה כו' מדלא מייתי לה משמע דמהך ברייתא ליכא למשמע מינה מידי ותו דאם איתא דלרבין ור"י מתוקמא הך ברייתא כמ"ד בריה בפ"ע ולא הוה לא חיה ולא בהמה א"כ תקשי ליה רישא דברייתא דקתני ודמו חייב לכסות ואי ס"ל כברייתא דהתם לאו בר כסויי הוא כלל כיון שאינו מין חיה כמ"ש התוס' שם ותו שהר"ן ז"ל כתב שלמד כן מדעת הרמב"ם ורבינו ז"ל כתב כוי אף על פי שהוא ס' וכיון שכן תיקשי ליה וכי אצטריך קרא הא קמיה שמיא גליה ועיין בפ"ח י"ד סי' ס"ה ומ"ש הרב החבי"ב ז"ל בי"ד סימן ס"א בהגהת ב"י אות כ"ה במ"ש רבינו אע"פ שהוא ס' אין הכונ' אע"פ שהוא ס' בהמה או חיה אלא אע"פ שהוא ס' לנו אם חייב במתנות או לא קרא רבייה ולעולם דבריה בפ"ע היא ולא הוי לא חיה ולא בהמה יע"ש אין דבריו נכונים דא"כ קשה איך פסק רבינו בפי"ב מה' שחיטה דהכוי טעון כסוי הא כיון דבריה היא ליכא ס' כלל כמ"ש התוס' וכן ק"ט להרי"ף כפי מ"ש הרא"ש בפ' אותו ואת בנו שהרי"ף ז"ל השמיט כל ההיא סוגייא דהתם משום דס"ל דקי"ל כריב"ל דאין בהמה מתעברת מחיה ולא חיה מבהמה יע"ש

דא"כ איך הביא בפ' הזרוע ברייתא דאם שה לרבות את הכוי הא כיון שלפי דעתו ז"ל ע"כ כוי לא הוי אלא בריה בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים כו' א"כ ק' אצטריך קרא לרבויי ס' וליכא למימר דס"ל דכוי בריה בפ"ע ולא הוי לא חיה ולא בהמה וכברייתא דפרק יה"כ שהרי בפרק כסוי הדם פסק כר"י דכוי אין שוחטין אותו בי"ט וטעון כסוי מס' וצ"ע ועל הרא"ש יש לתמוה דבפרק אותו ואת בנו דחה דברי הרי"ף וכתב וז"ל ואיכא רביה דבטמאה וטהורה הלכה כריב"ל אבל לא בבהמה וחיה כו' ובחיה ובהמה אפשר דהלכה כר"א יע"ש ואלו בפ"ק דבכורות כתב וז"ל וקי"ל כריב"ל הילכך כוי שדברו חכמים בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בו אי מין חיה או מין בהמה מבואר מדבריו דס"ל דקי"ל כריב"ל בכל מילי דאין חיה מתעברת מבהמה וצ"ל דבפ' או"ב לא כתב כן אלא לדחות ראית הרי"ף ובדרך אפשר אבל בבכורות הסכימה דעתו כדעת הרי"ף ז"ל אלא שאני תמיה על הטור ז"ל בסימן ס"א שכתב שדעת הרא"ש דתיש הבא על הצביה חייב בכל המתנות וצבי הבא על התיישה פטור והדבר תמוה שהרי לדעת הרא"ש לא מצאנו צבי הבא על התיישה כלל וצ"ע: עוד יש לדקדק כפי מה שהבין הר"ש בדעת הרי"ף דפסק כריב"ל דאין חיה מתעברת מבהמה אם כן מאי האי דכתב בפרק הזרוע כוי חייב בכל המתנות דתניא כו' ומאי רבותיה לומר דחייב בכל המתנות הא כיון דכוי ס' חי' ס' בהמה פשיטא ודאי דאי חייב במתנות מרובייא דקר' דחייב בכל המתנות ואי נימא דפטור פטור מכל וכל ובשלמא אי כוי שכתב הרי"ף מיירי בצבי הבא על התיישה או איפכא איכא למימר שפיר דאשמועינן דלא נימא חוששין לזרע האב ואיכא מקצת שה ואינו חייב אלא בחצי מתנות כדאסיקנא בפרק או"ב קמ"ל דחייב בכולן דקי"ל כרבין אמר ר"י אמנם אי מיירי בכוי ס' חיה ס' בהמה לא ידעתי למאי הלכתא הוצרך לומר דחייב בכל המתנות וצ"ע ומה שהקשה הר"ן לפי' רש"י ז"ל דאם כן תיפשוט מינה דחוששין לזרע האב עיין בתוס' פרק או"ב דע"ט ד"ה עיין לי שהקשה כן ותי' דלר"י אצטריך קרא לאתויי תיש הבא על הצביה דבין חוששין בין אין חוששין אצטריך קרא לחייבן בכל המתנות ע"ש ועיין עוד שם שהקשה דמשמע התם דלא פטר ר"א אלא ממתנות וכיסוי אבל הא דאמרינן חלבו אסורה חלב בהמה לא פלוג (לא היה להו להק' ממשמעות דבהדיא אמרינן בכריתות פרק ספק אכל דר"א אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי וצ"ע) ואמאי אפילו חוששין לזרע האב הא אית ליה לר"א דשה ולא מקצת שה כו' א"נ לעולם ס"ל דשה ולא מקצת שה ושאני חלב דרביה קרא כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור עכ"ל ויש לי לדקדק בדבריהם טובא דאם כן כי פרכינן התם כוי ספקא הוא אצטריך קרא לרבויי ספקא אמאי הוצרך תלמודא לשנויי הא ל"ק קסבר כוי בריה בפ"ע

דהיינו לא חיה ולא בהמה כמ"ש התוס' שם דסברא זאת לא אשכחן שום תנא דס"ל הכי ואמאי לא משני עדיפא מינה דהך ברייתא ר"א היא דס"ל שה ולא מקצת שה ואצטריך קרא לרבויי דחייב על חלבו בשלמא כרבנן לא מצי מוקי לה דכיון דרבנן ס"ל דשה ואפילו מקצת שה דמספקא להו אי חוששין לזרע האב אם כן ע"כ קרא לא אתיא לרבויי כוי דבין בתיש הבא על הצביה ובין בצבי הבא על התישה הא איכא מקצת שה ואי נימא דקרא אצטריך לתיש הבא על הצביה דלא נימא דאין חוששין וליכא מקצת שה אם כן תיפשוט מינה דאין חוששין דאי חוששין למה לי קרא אכן כר"א הוה מצי לאוקמי שפיר וצ"ע כעת. ודע דהתוספות שם בקידושין תירצו לקושיא הלזו וזה לשונו וי"ל דאתיא כמ"ד כוי זה הבא מן התיש כו' ומספ"ל אי חוששין כו' דאי אין חוששין היינו מרביעין עליה צבי ועיין בהרב לחם חמודות בה' כלאים דק"ט ע"ב ספ"א שכתב וז"ל תו תנן בפ"ב דבכורים הכוי אסור עם החיה כו' ונחלקו החכמים בפי' כוי וכאן אין לפרש כמו שכתב בשם הרמב"ן סי' ט"ו (דהיינו הבא מתיש וצביה) אלא נ"ל לפרש כמ"ד כוי בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בו חכמים אלו דבריו יע"ש והן דברים תמוהים דאיך אשתמיט מיניה דברי התוס' הללו ואדרבא נהפוך הוא דלא מתוקמ' אלא בכוי הבא מתיש וצביה וכמ"ש ועל מ"ש רבינו ואין לוקין עליו מפני שהוא ספק יש לדקדק טובא בדבריו דבמאי עסקינן אי מיירי בכוי דתיש הבא על הצביה אם כן איך כתב דהוי כלאים עם החיה ועם הבהמה ואינו לוקה ובשלמ' בחיה דהיינו צבי ניחא דאינו לוקה משום דמס"ל שמא אין חוששין לזרע האב וה"ל מיב"מ כמ"ש התוס' ז"ל אמנם אם הרכיבו על הבהמה דהיינו תיש משמע דלוקה ממ"נ דאי אין חוששין הו"ל מרכיב חיה עם בהמה ואי חוששין נמי ודאי לוקה מידי דהוי אפרד עם אמו דאמרי' פרק או"ב דלמ"ד חוששין לזרע האב הו"ל מבש"מ וכמו שפסק סמוך ונראה ואי מיירי בכוי דצבי הבא על התיישה ק' איפכא דעל הבהמה לא לילקי ועל החיה לילקי. והיותר ק' לפי מש"כ מרן כ"מ פ"ט דביכורים שדעת רבינו דכוי שדברו חכמים בכל מקום הוא בריה בפ"ע וכר"י דקאמר הכי בפ' או"ב ומש"כ רבינו בפ"א מהמ"א כלאים הבא מן בהמה וחיה הוא הנקרא כוי היא גרסא משובשת ע"ש דאם כן ק"ט איך כ' כאן דהכוי דהיינו בריה בפ"ע אסור עם החיה ועם הבהמה ואין לוקין עליו מפני שהוא ספק הא אפילו ידעינן דחיה היא אין מרביעין עליה חיה אחרת דהו"ל מבש"מ כמו שכתבו התוס' וראיתי להרשב"א בחידושיו שתי' לקו' התוס' הלזו וז"ל א"נ י"ל אפי' כמ"ד כוי בריה בפ"ע וספקתו מפני שהוא דומה בצורתו לצבי בחיות ולעז בבהמות כו' והיינו דנקט התם תייש הבא על הצביה והילכך אילו היה ידוע שהוא מין בהמה היה מותר להרביעו עם התייש שהוא מינו וכאילו היה מביא

עז מדברי על עז ישובי וכן אילו היה ידוע שהוא מין חיה היה מותר עם הצבי ולפיכך אם מביאו על התיישה אסור ואינו לוקה אבל אם מביאו על השור או חמור לוקה דודאי כלאים זה בזה הוא עכ"ד ע"ש: ואף לפי תי' זה לא יגהה מזור לדעת רבינו שהוא כ' הכוי כלאים עם החיה ועם הבהמה ואין לוקין עליו והיה לו לפ' דה"ד כשהרביעו עם תיש או צבי אבל אם הרביעו על בהמה או חיה אחרת ודאי לוקה ובר מן דין תי' הרשב"א שכתב דאילו היה ידוע שהוא מין בהמה היה מותר עם התיש וכאילו היה מביא עז מדברי עם עז ישובי לע"ד הוא תמוה שהרי אמרינן בירוש' פ"ח דכלאים משנ' ו' הביאו הר"ש והרא"ה דלרבנן דס"ל התם דשור הבר מין בהמה ומותר להרביעו עם השור דהיינו טעמא משום דס"ל לרבנן דשור הבר עיקרו מן הישוב אלא שפרח למדבר ונעשה שור בר ע"ש ואם כן מה דמות תערכו לו לכוי שדברו חכמים דהיינו ברייה בפ"ע שברא הקב"ה בעולמו לעז מדברי עם עז ישובי דהתם שאני דעז מדברי הוא אינהו עז ישובי מתחילת ברייתו משא"כ כוי דהן לו יהי שהוא דומה לתייש בצורתו מכל מקום כיון דברייה בפ"ע הוא מתחילת ברייתו פשיטא ודאי דהוי מבש"מ ולוקה עליו משום כלאים וליכא למימר דס"ל דכוי נמי מספקא להו לרבנן אם מין חיה הוא דהיינו צבי שברח למדבר ונעשה צבי הבר או מין בהמה דהיינו עז מדברי דהא ודאי ליתא דא"כ לא הול"ל כוי ברי' בפ"ע אלא הכי הול"ל כוי לא הכריעו בו חכמים אם הוא עז הבר או צבי הבר וכן מבואר מלשון הרשב"א שכתב וכאילו היה מביא עז מדברי עם עז ישובי הנה מבואר מדבריו דכוי לאו היינו עז מדברי אלא שרוצה לדמותו לדין עז מדברי ואין זה דמיון כלל וכמ"ש ודרך אגב ראיתי להרב תיו"ט שם דברים תמוהים בעיני שכתב וז"ל כתב הרב וחלבו אסור וטעמו דאילו לענין כלאים לא נפק"ל מידי דכל שני מינין אפי' שניהם מין בהמה או מין חיה אסורים זה עם זה כדתנן במ"ב לענין לחרוש וכ"ש לענין הרבעה ומיהו למ"ש לעיל דטמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה מדרבנן א"ל דנפ"ל מינה לענין מלקות ולכן נראה דתרי מתלת נקט אבל לקמן בד"ה כלב לא משמע הכי וצ"ע עכ"ל:

**והנה** מ"ש דלענין כלאים לא נ"מ מידי אשתמיט מיניה לשון הירושלמי שכתבנו דאמרינן בהדיא דלרבנן מותר להרביע שור הבר עם השור וכן פסק רבינו בדין שלפנינו והוא עצמו הביאו בלחם חמודות דף הנז' יע"ש וכן ראיתי להרב ש"ך י"ד סי' רצ"ז ס"ק שתמה עליו כן גם מ"ש שלדעת הרמב"ם דטמאה עם טמאה מדרבנן נ"מ לענין מלקות לא הבינותי דבריו דאכתי לא נ"מ מידי דבמאי עסקי' אי במנהיג שור הבר עם בהמה טמאה א"כ בין לרבנן בין לר"י פשיטא ודאי דלוקה שהרי המנהיג טמאה עם טהורה בין בהמה ע"ב בין בהמה עם חי' לוקין כמ"ש רבינו בדין ז' ואם מיירי במנהיג עם בהמה או

חיה טהורה א"כ בין לרבנן דס"ל דשור הבר מין בהמה בין לר"י דס"ל מין חיה אינו לוקה דכל ששניהם טהורים אף בהמה עם חיה לדעת רבינו אינו אסור מן התורה דקרא לא אסר אלא שור וחמור בלבד וכן משמע ממ"ש בדין ח' וז"ל ואחד שור וחמור כו' שאחד טמא ואחד טהור בין בהמה כו' או חיה עם בהמה ככלב עם העז או צבי עם החזיר כו' יע"ש הרי מבואר דאפילו בחיה עם בהמה אינו לוקה אלא בצבי עם החזיר או כלב עם העז הא בששני' טמאים או טהורים אינו לוקה וכן ראיתי להרב מש"ל ה' י"א גבי החורש בשור פסולי המוקדשין דלוקה וכתב הראב"ד אנו אין בידינו אלא כחיה עם בהמה כו' שתמה על הראב"ד דפי' זה לא יתכן לדעת רבינו דס"ל דלא הזהיר הכתוב אלא במין אחד טהור ומין אחד טמא דומייא דשור וחמור אבל בשניהם טהורים אפילו חיה עם בהמה אינו אסור אלא מדרבנן ואם כן איך יתכן שילקה החורש בשור פסולי המוקדשין מפני שהוא כחיה עם בהמה ואם הראב"ד חולק עליו וס"ל דכל ב' מינים אפילו שניהם טהורים או טמאים אסור להנהיגם מדין תורה אם כן היה לו להשיגו בעיקר הדין אך מאחר שלא השיגו ושתיקה כהודאה דמייא איך כתב טעם זה כאן עיין שם שהניחו בצ"ע הרי מבואר מדבריו שלדעת רבינו כל ששניהם טהורים או טמאים אפי' בהמה עם חיה מותר מן התורה וכן מתבאר מדברי מוהר"י קורקוס שם יע"ש וכיון שכן הרי מן התימה על הרב בעל תי"ט איך כתב דנ"מ לענין מלקות:

**ואולם** אחר העיון רואה אני את דברי הרב בתי"ט ז"ל שלדעת רבינו בהמה עם חיה אפי' בשניהם טהורים לוקה מן התורה וכמו שכן נראה מדקדוק לשון הרא"ש בה' כלאים שכתב וז"ל ונראה דס"ל דאע"ג דילפי' שור שור משבת הכי ילפינן לעשות כל בהמה וחיה כשור וחמור ומיהו בעינן דומיא דשור וחמור אבל שני מיני בהמה טהורה או שני מיני בהמה טמאה אינן אסורין אלא מדרבנן יע"ש משמע דדוקא בשני מיני בהמה טהורה או טמאה קאמר דמותר מן התורה אבל חיה עם בהמה אפי' שניהם טהורים אסור מן התורה ואע"ג דקרא לא כתיב אלא דוקא שור וחמור דהיינו מין אחד טמא ומין אחד טהור איכא למימר דכיון דאסרה תורה שני מיני בהמה מכיון שחלוקים בטומאה וטהרה מכ"ש יש ללמוד בבהמה וחיה אפי' שניהם טהורים כיון שחלוקים הם במינם שזה חיה וזה בהמה וסמך לדבר מ"ש בת"ך ס' קדושים בהמתך לא תרביע כלאים אין לי אלא בהמה על חיה וחיה על בהמה טמאה על טהורה מנין ת"ל את חקותי תשמורו משמע דטפי הוה מסתבר לאסור בהמה על חיה מטמאה על טהורה ואם כן מכיון שאסרה תורה טמאה עם טהורה בשני מיני בהמה מכ"ש חיה עם בהמה אפי' ב' טהורים וזה נראה מוכרח ממ"ש רבינו בסמוך וז"ל ואסור להנהיג בהמה מן היבשה עם חיה שבים כגון עז

עם שבוט' ואם עשה כן פטור והיא בעייא בגמ' בסוף פרק הפרה ומדבריו משמע דלענין מלקות מפרש לה מדקאמר פטור והשתא קשה דת"ל כיון דשניהם טהורים אפי' ביבשה נמי פטור ומוהר"י קורקוס ז"ל כתב דס"ל לרבינו דשבוטה הוא חיה שבים טמאה ע"ש וק' לדבריו דשבוטה משמע שהוא מין טהור כדאמרי' בפרק כל הבשר דף קט"ו א"ל ילתא לר"נ כו' אסר לן בשר חזיר שרא לן מוחא דשבוטה ע"ש אכן לפי מ"ש דבריו נכונים דס"ל לרבינו דבהמה עם חיה אפי' ב' טהורים אסורים מן התורה כמו שכתבתי ובהכי נתישב גם כן השגת הראב"ד ז"ל ואין בו מן הקושי כמו שתמה עליו הרב מש"ל וכמובן ואחר כל האמור ע"כ לומר שמ"ש רבינו או חיה עם בהמה ככלב עם העז לאו בדוקא אלא ה"ה אפי' שניהם טהורים וסמך אמ"ש סמוך ונראה ואסור להנהיג כו' כגון עז עם שבוטי אשר מבואר מדבריו דאפי' בשניהם טהורים בהמה עם חיה אסור מן התורה ואם כנים אנחנו בכל מ"ש הנה מקום ליישב דברי רבינו ז"ל שכתב דכוי כלאים עם חיה ועם בהמה ואין לוקין עליו דרבינו בכוי דבפ"ע מיירי וכר"י דקי"ל כותיה וכמ"ש מרן וס"ל לרבינו דמתני' דקתני ואסור עם החיה ועם הבהמה לא מיירי לענין הרבעה כמ"ש התוס' אלא בהנהגה מיירי וניחא נמי דקתני סתמא אסור עם החיה ועם הבהמה דלפי פי' התוס' מתני' לא צריכא אלא לתיש וצבי אכן לדעת רבינו ז"ל מתני' מתפרש כפשטה לענין הנהגה ולענין איסור תורה קאמר והיינו דכתב דאין לוקין עליו בין אם הנהיגו עם חיה או בהמה מפני שהוא ס' דשמא חיה היא ואינו אסור מן התורה כל ששניהן טהורין וכן נמי על הבהמה אינו לוקה דשמא בהמה היא זה הנראה אצלי ליישב דעת רבינו ז"ל האמנם הטור ז"ל בסי' רצ"ז העתיק לשון רבינו ז"ל כדמותו בצלמו עם שהוא ז"ל חולק על רבינו וס"ל דאיסור הנהגה כאיסור רביעה ולפי דבריו הדק"ל וצ"ע:

**ודע** דמסתמיות לשון רבי' ז"ל שכתב ואין לוקין עליו כו' משמע דאפי' אם הרביעו על שניהם על החיה ועל הבהמה אינו לוקה אע"ג דממ"נ עובר משום כלאים ונראה שדין זה דומה למ"ש פ' אלו הן הלוקין די"ו הכה את זה וחזר והכה את זה חייב ר"י אומר בבת אחת חייב בזא"ז פטור יע"ש ונראה דלפי מה שפסק רבינו ז"ל דהתראת ס' שמה התראה יש לפסוק כת"ק דאפי' בזא"ז חייב ורבינו בה' ממרים השמיט דין זה ולא ידעתי למה וצ"ע כעת:

## הלכה יא

**לפיכך החורש בשור פסולי המוקדשין כו'**. הנה רבינו ז"ל לשיטתיה קא אזיל שכתב בפרק זה שלא הזהיר הכתוב אלא דוקא במין אחד טהור ומין אחד טמא דומיא דשור בחמור ומשו"ה הוצרך לומר דעשאו הכתוב כשני גופים אחד טמא ואחד טהור ואולם

מדברי התוס' ז"ל פ"ק דמכות דף כ"ב ע"א ד"ה שהרי מבואר דס"ל דאפי' בשני מינין טהורין לוקה משום מנהיג בכלאים וכן מבואר דעת רש"י ז"ל ממ"ש שם דכ"א ע"ב ד"ה והן מוקדשין וז"ל בכור שור ופטר חמור וקעבר בהם משום לא תעבוד בבכור שורך כו' א"נ מתני' כמאן דאסר פטר חמור בהנאה ושור וחמור דקתני מתני' לאו דוקא דשור ושה קאמר והא דנקט חמור משום לישנא דקרא כו' ומשום הנאה דמתהני מהקדש כו' לא לקי דבכור לאו בר מעילה יע"ש וכונת דבריו ז"ל מבואר דלהך א"נ שכתב רש"י ז"ל עכ"ל דחמור דקתני מתני' בחמור של קדשי ב"ה מיירי וקעבר אשור משום לא תעבוד ואחמור משום הזיד במעיל' וכן מבואר ממ"ש רש"י פ' אלו עוברין דמ"ז והתו' שם בד"ה והם מוקדשים הק' עליו וז"ל ובחנם דחק דבשור גופיה מחייב משום מעילה אם הוא עולה או חטאת כו' יע"ש וכונת דבריהם מבוארת דק"ל למה הוצרך רש"י ז"ל לפרש דחמור דקתני מתני' מיירי בחמור של קב"ה הא אפילו בחמור של חולין מצי מתוקמא מתני' ומיירי בשור של עולה דחייב משום לא תעבוד ומשום לאו דמעילה ואני תמיה על דבריהם דטפי הו"ל להקשות דאדתני מתני' יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום ח' לאוין ליתני חייב עליו משום עשרה ובחורש בשור ושה דמיחייב אשור תרתי משום לא תעבוד ומשום לאו דמעילה ואשה נמי מיחייב ב' וכמו כן ק"ט לפי' ר"י שכתב דלאו דמעילה לא קא חשיב דלא חשיב אלא הנך לאוי דעובר אחרישה כ"ש דאכתי קשה דאדתני שור וחמור אמאי לא תני שור ושה וליתני ט' דאשור עובר משום לא תעבוד ואשה נמי עובר משום לא תעבוד ובשלמא לדעת רבינו ז"ל דס"ל דלא לקי אלא מין א' טמא ומין אחד טהור ניחא וכמובן אכן לדעת התוס' ורש"י ז"ל ק"ט וליכא למימר דכיון דמתני' בהתראה אחת איירי א"כ אלאו דלא תעבוד ואלאו דמעילה לא לקי אלא חדא כיון דלאו אחד הוא שהרי לפי' ראשון שכתב רש"י דחמור דמתני' היינו פטר חמור כתב דקעבר בהם משום לאו דלא תעבוד הרי דאלאו דלא תעבוד לוקה שנים משום שור ומשום חמור ובהדייא אמרינן פרק עשרה יוחסין דע"ז האי אלמנה היכי דמי אילימא שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת לוי כו' הרי גופין מוחלקין ושמות מוחלקין הרי מבואר דבגופין ושמות מוחלקין בהתראה אחת לוקה על כל א' ואחת וה"נ שור ושה אין לך גופין מוחלקין ושמות מוחלקין גדול מזה ובשלמא לפי' ר"י ז"ל אפשר לומר דע"כ לא אמרו דבגופין מוחלקין לוקה ב' אלא דוקא כההיא דבעל חמש אלמנות או חמש נדות שכתבו התוס' שם דהוי בזא"ז אמנם הכא גבי חורש כיון דבבת א' הוא אפי' על גופין מוחלקין אינו חייב אלא אחת וגדולה מזו כתב מוהרימ"ט ז"ל שם דגבי אוכל אבר מ"ה מב' בהמות אפילו בזא"ז לא מחייב אלא אחת כיון שיכול לאוכלן בבת אחת דדוקא גבי בעילו' שהן מוחלקות לגמרי הוא

דחייב ב' יע"ש: ועוד אפשר לומר שע"כ לא אמרינן גופין מוחלקין אלא דוקא בבני אדם אבל לא בבהמה ושלא כדעת תוס' רי"ד שכתבו שם דאפילו בבהמה נמי אמרינן גופין מוחלקין ועיין בהרב מש"ל פ"א מה' אישות הלכה א' ופ"ו מה' שגגות הלכה ב' וכבר כתבתי בזה באורך פי"ז מה' איסורי ביאה הלכה י"א אכן לדעת רש"י כפי פי' ראשון מבואר דס"ל דאפילו גבי בהמות ובבת א' אמרינן גופין מוחלקין ואם כן קשה טובא דליתני עשרה ובר מן דין קשה טובא לפי' ראשון שכתב רש"י ממ"ש פ' ד"מ הנרבע לזכר ולנקבה לר"י אינו חייב אלא א' והתוס' שם כתבו וז"ל אע"ג דגופין מוחלקין הן לא מחייב לר"י אלא א' וגבי ה' נדות דמיחייב משום דדרשינן ואשה לחלק יע"ש והשתא לפי פי' רש"י תקשי ליה לר"י מתני' דיש חורש תלם א' דמיחייב אלאו דלא תעבוד ב' מטעמא דגופין מוחלקין ובשלמא ההיא דעשרה יוחסין לא תקשי דאיכא למימר דסוגייא דהתם פליגא אדר"י אכן מתני' לר"י ק' ואולי נאמר דלר"י מפרשה מתני' דיש חורש תלם א' כפי' ב' שכתב רש"י כנ"ל: ודע דבעיקר טעמא דהחורש בשור פהמ"ו לוקה משום כלאים נאמרו ב' טעמים כי הנה רש"י במכות פי' דמיירי בשנפדו וה"ט דחשיבי כלאים משום דחולין וקדשים מעורבין בו דהחולין הוא שמותר לשוחטו ולאכלו והקדשים הוא שאסור בגיזה ועבודה כמו שאר קדשים והראב"ד והתוס' ס"ל דה"ט משום דכתיב כצבי וכאיל עשאו הכתוב כב' מינין ולפי טעמים אלו נראו ודאי דהמרביע והמנהיג פהמ"ו קודם שנפדו אינו לוקה משום כלאים לפי' רש"י משום דאין כאן תערובת חולין ולפי' הראב"ד והתוספות דוקא לאחר שנפדו הוא דעשאו הכתוב כב' מינין אבל קודם שנפדו כיון דלא אשכחן דקראו הכתוב כב' מינין אינו לוקה משום כלאים וכ"כ הרב בעל מש"ל יעש"ב ויש להוכיח כן בהדיא ממ"ש התוס' פ' אלו עוברין דמ"ז ד"ה ומוקדשין בס"ד וז"ל ולפי' ר"י קשה אמאי נקט שור וחמור ליתני שור לחודיה בפהמ"ו כדאמרינן במכות כו' ולפירוש הקונט' ניחא דליכא בפהמ"ו לאו דמעילה יע"ש והשתא אם איתא דאפילו קודם שנפדו לוקה משום כלאים אכתי תקשי להו לפי' רש"י דליתני שור לחודיה ובשלא נפדה דאיכא לאו דמעילה אלא מבואר דקודם שנפדו אינו לוקה משום כלאים ולטעם רבינו שכתב מפני שהיתה קדש ונעשית כקדש וחול מעורבין זה בזה ונמצאת בהמה זו כבהמה טהורה עם הטמאה המעורבין כאחד כתב הרב בעל מש"ל דרבינו חולק על רש"י והתוס' וס"ל דדוקא קודם שנפדו הוא דלוק' משום כלאים משום דלדעתו מאי דחשיבי ב' מינין הוא משום דכתיב ואם בבהמה טמאה כו' והאי קרא בקודם שנפדו מיירי דבתר הכי כתיב והעמיד והעריך והב' מינין הם שהיא קודש ואסור לשוחטה ויש בה מעילה ככל הקדשים והיא חולין שאינה ראויה למזבח וצד זה קראו הכתוב טמאה דחשיב

כטמאה דאסור למזבח אבל אחר שנפדו אין כאן קדושה שהרי הם מותרין באכילה ומה שאסורין בגיזה לא חשיבה קדושה וליכא למימר דלרבינו אף אחר שנפדי' חשיב קודש וחולין מעורבין וחלק החולין קראו הכתוב טמאה כו' דהא ליתא דאם כן לא מצאנו ידינו ורגלינו בבית המדרש דמה יענה להההיא סוגיא דמועד קטן דקתני אין מרביעין בפהמ"ו מטעם איסור עבודה והביאה רבינו פ"א מה' מעילה ומוכח מדבריו דליכא כי אם איסורא דרבנן בעלמא והשתא מאי אירייא משום עבודה ת"ל משום כלאים אלא ודאי דלרבינו אינו לוקה כי אם קודם שנפדה ובריית דמ"ק מיירי לאחר פדיון והשתא פליג רבינו עם רש"י והתוס' מן הקצה אל הקצה את"ד יע"ש והנה מה שהכריע שלדעת רבינו לאחר פדיון אינו לוקה מכח ברייתא דמ"ק נראה לע"ד דלא מכרעה כלל שהרי מבואר מדברי רבינו שאינו לוקה על בהמת פהמ"ו משום כלאי' אלא דוקא בהקדיש תם ונעשית בעלת מום שהרי כתב מפני שהיתה קדש ונעשית כקדש וחול הנה מבואר דדוקא בשהיתה קדש וראויה למזבח אלא שנפל בה מום אחר כך היא דלוקה אבל במקדיש ב"מ מעיקרא לא ואם כן איכא למימר דההיא ברייתא דמ"ק דקתני אין מרביעין בבכור ובשור פהמ"ו מטעם איסור עבודה אצטריך למקדיש ב"מ מעיקרו דמשום כלאים ליכא ומשום איסור עבודה הוא דאסור ובהכי ניחא לי הא דקתני בברייתא אין מרביעין בבכור ובפהמ"ו דלפי דברי הרב מש"ל כיון דבכור דקתני בברייתא לדעת רבינו מיירי בבכור ב"מ אם כן קשה טובא דתרתי ל"ל היינו בכור שהומם היינו פהמ"ו וליתני פהמ"ו גריד' ובכור בכלל וכבר הוקשה לו מעין זה להרב הנז' פ"א מה' מעילה אכן כפי מ"ש ניחא דתני בכור לגלויי אפהמ"ו דאפי' שמקדיש ב"מ מעיקר' אסור להרביע דומיא דבכור דאפילו נולד במומו עובר אלאו דלא תעבוד כמ"ש רבינו פ"א דה' מעילה דין ט': ואולם בעיקר הדין שכתב הרב דרבינו פליג על רש"י והתוס' מן הקצה אל הקצה וכן נמי לפי מ"ש שלדעת רבינו אפילו לאחר פדיון לוקה משום כלאים אין נראה כן מדברי הראב"ד שכתב אנו אין בידינו אלא בחיה עם בהמה שהרי עשאה הכתוב כצבי ואיל הנה המתבאר מדבריו שלא בא להשיג על רבינו אלא בטעמא דמלתא אבל בעיקר הדין משמע דאין שום נפקות' ביניהם ולפי דברי הרב הי"ל להראב"ד להשיג עליו ולומר ודוקא לאחר פדיון אבל קודם פדיון אין בו משום כלאים ולאפוקי מדעת רבינו ובר מן דין לפי דעת הרב דהאי דחשיב ב' מינין טמאה עם טהורה לדעת רבינו הוא משום שהיא קדש ואסור לשוחטה ויש בה מעילה ככל הקדשים והיא חולין שאינה ראוי' למזבח וצד זה קראו הכתוב טמאה ק' טובא דא"כ אפי' במקדיש ב"מ מעיקרו נמי נימא דלוקה משום כלאים כיון שהיא קדש ויש בה מעילה קודם שנפדו כנודע ויש בו צד חולין שקראו הכתוב טמאה מטעם שאינה

ראויה למזבח ומדברי רבינו מבואר דדוקא בנפל בו מום אח"כ שכ"כ מפני שהיתה קודש ונעשת כקדש וחול ולכן הנראה אצלי שאף לטעם רבינו דוקא לאחר שנפדו הוא דלוקה משום כלאים וכדעת הראב"ד ורש"י והתוס' וה"ט דס"ל דהב' מינין הם דמה שהוא אסור למזבח נקראת טמאה כמ"ש ואם בבהמה טמאה ומה שהוא חולין לאחר שנפדו ומותרין להדיוט אותו צד הוא קרוי טהורה משא"כ קודם שנפדו כיון שאסור למזבח ולהדיוט אין כאן אלא מין אחד טמאה כדרך שכתוב ואם בבהמה טמאה ומשום הכי אין בו משום כלאים ומעתה ה"ט דבמקדיש ב"מ מעיקרו אין בו משום כלאים משום דאי קודם שנפדו אין כאן אלא מין אחד טמא כיון שאסור למזבח ולהדיוט ואי לאחר שנפדו הרי הן חולין גמור שהרי מותרים הם אפי' בגיזה ועבודה כמ"ש רבינו פ"א מה' מעילה וכ"ת הא אכתי הו"ל שני מינין צד טמא במה שאינו ראוי למזבח וצד טהור במה שהוא מותר להדיוט הא ודאי ליתא דכיון דבתחלת הקדש לא היה ראוי למזבח ולא חלה עליה אלא קדושת דמים לא חשיבא בהמה טמאה דהו"ל כמקדיש עצים ואבנים ואטו מי נימא דבהמת חולין ב"מ כיון שאינה ראוי למזבח ומותר להדיוט הו"ל כב' מינין ויהיה חייב משום כלאים הא ודאי ממה שאין הפה יכולה לדבר ודוקא במקדיש תם ונפל בה מום כיון דמעיקרא חלה עליו קדושת מזבח ונפל בו מום אח"כ ואפי' לאחר פדיון אסור בגיזה ועבוד' ד"ת אכתי שם בהמת הקדש עליו וחשיבא בהכי בהמה טמאה משא"כ בב"מ מעיקרו דמעיקרא גופא לא חזי אלא לקדושת דמים ולאחר פדיון אין כאן סרך הקדש כלל שהרי מותר בגיזה ועבודה והיינו דהראב"ד לא השיג על רבינו אלא מילתא בטעמא גרידא משום דלענין דינא לא נפ"ל מידי שהרי לדעת ר' ז"ל דוקא בלאחר פדיון הדברים אמורים כנ"ל אמיתות דעת רבינו ז"ל ודוק: ודע שזה שכתבנו דאסור להרביע שור פהמ"ו אפי' במקדיש ב"מ מעיקרו נראה שאין דין זה פשוט ואמינא לה מילתא בטעמא משום דכיון דהא דאסור להרביע' משום לתא דעבודה נגעו בה משום דמחזי כעבודה בקדשים ואין איסורו אלא מדרבנן איכא למימר דדוקא בתם ונעשה ב"מ דאסורה בעבודה ד"ת גזרו משום דמחזי כעבודה בקדשים משא"כ במקדיש ב"מ מעיקרו כיון דאיסור עבודה גופיה אינו אלא מדרבנן כמ"ש רבינו פ"ה מה' מעילה איכא למימר דלא גזרו הרבעה אטו רביעה ומאי דנקט בברייתא בכור איכא למימר לאידך גיסא לאשמועינן דפסולי המוק' דקתני היינו דוקא היכא דאסור בעבודה ד"ת דהיינו תם ונעשה ב"מ דומיא דבכור דאסור בעבודה ד"ת אפי' בנולד במומו אבל כל היכא דאין איסורו אלא מדרבנן לא אסרו להרביע ותדע מדלא קתני אלא שור פסולי המוקדשין ולא קתני שור בדק הבית משמע דבקדשי בדק הבית כיון דאיסור עבודה אינו אלא מדרבנן לא אסרו להרביע כנ"ל:

# פרק י

## הלכה ב

**כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן כו'**. התו' ספ"ק דביצה בד"ה אלא בקשין כתבו דגמדא אינו אלא כלאים דרבנן כדאמרינן בנדה דמדאורייתא בעינן שיהיה שוע טווי ונוז והלבדים דאסורים אינו אלא דרבנן ושלא כדעת רבינו ז"ל דסביר' ליה דלבדים הוי כלאים מדאורייתא וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל בזה ועיין במרן הכ"מ מה שהאריך ונדחק בזה ומצאתי להמאירי ז"ל שם בשיטה כ"י שכתב משם הרב בדראשי ז"ל שטעם רבינו ז"ל הוא מפני שגמר מלאכתן בכך דכיון שעשה מהן בגד והוא גמר עשייתו אע"פ שאינן אלא שועי' חשוב הוא כבגד ואסור מן התורה וכי אמרינן דשוע בלחוד הוא מדרבנן דוקא בשלא נגמרה מלאכתו שעדיין יש לעשות מהן בגד אבל אם גמר עשייתו בשוע לבדו כגון לבדים אסורי מן התורה והוכרח רבינו לזה משום דבספרי פ' קדושים מפיק לה דלבדים אסורים מדכתיב שעטנז משמע דמדאורייתא הם אסורים עכ"ל:

## הלכה יב

**ומדברי סופרים אפי' עשר מצעות כו'**. בפ"ק דביצה וכתב הר"ן שם וז"ל ותמהני מאי איריא שמא תכרך דמשמע דלא מפסיק מידי אפי' עשר מצעות אסור גזרה שמא יעלה אותן עליו כו' אלא כך נ"ל דברייתא נקיט לה הכי משום דאפילו בכלאים שאין דרכן בהעלאה אלא בהצעה אסור אבל כל היכי דמפסיק כל שאין דרכן בהעלאה שרי והיינו דתנן הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן עכ"ל ועיין בהרב ב"ש פ"ק דתמיד דכ"א ע"ג שהקשה לדעת הר"ן ז"ל דא"כ מאי פריך בגמ' כלאים למאי חזו ומשני בקשין ואמאי לא משני בשאין עשויין להעלא' אלא להצעה וצ"ע עכ"ל והם דברים תמוהים ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה מ"ש הר"ן סמוך ונראה וז"ל ומיהו כי שני ליה בקשין ה"ה דהו"מ לשנויי בשאין עשויין להעלאה אלא דהא לא אצטריכא ליה דמתני' היא הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים עכ"ל:

## הלכה לב

**כהנים שלבשו בגדי כהונה כו'**. עיין במ"ש הראב"ד ז"ל בפ"ח מה' כלי המקדש ובמ"ש מרן שם ועיין בספר בתי כהונה למורינו הרב ז"ל חלק בית ועד דס"ב מה שהאריך בזה וכלל דבריו שדעת הראב"ד ז"ל דכי אשתרו כהנים כלאים לגבייהו לא הותר אלא בשעה שראויה לעבודה שהוא יום ולא לילה וז"ש בערכין נהי דאשתרי כלאים לגבייהו הני מילי בעידן עבודה כלומר בשעת שראויה לעבודה יע"ש והנראה דאשתמיט מיניה מ"ש

הראב"ד ז"ל הובאו דבריו בס' תמים דעים בהשגותיו על הרז"ה ז"ל בשמעתין שכתב כן משם י"א והוא ז"ל דחה דבריהם וכתב דלילה נמי עידן עבודה מקרי שהרי אברים ופרקים קרבין כל הלילה יע"ש ולכן הנכון שדעת הראב"ד ז"ל כדעת ר"ת שכתבו התוס' במנחות דמ"ה ד"ה תכלת ובפ' כל הבשר דף ק"י ע"ב ד"ה טלית שאולה יע"ש ודוק ועיין במ"ש הרע"ב פ"א דתמיד מ' א' ד"ה ומניחין אותן וז"ל כנגד ראשיהן ולא תחת ראשיהן ממש לפי שיש בבגדי כהונה כלאים כגון אבנט כו' ודבריו תמוהים שהרי במשנתינו כתב כאוקמת' דשמעתין דבקשין מותרין בהצעה וכ"כ פ"ט דכלאים מ"ב וא"נ הי"ל לפסוק כר"א דס"ל דמניחין אותם תחת ראשיהן משום דבגדי כהונה קשין הם ומותרים בהצעה ואפשר ליישב דבריו דס"ל דודאי סתמא דתלמודא התם פ' בא לו דקא' ה"נ מסתברא דכנגד ראשיהן דאי ס"ד תחת ראשיהן ת"ל משום כלאים ע"כ דלאו היינו משום דס"ל דקשין יש בהן משום כלאים אפי' בהצעה דא"כ ת"ל מתני' דפ"ט דכלאים דקתני הכרי' והכסתות אין בהם משום כלאים וה"ט משום דקשים הם כמ"ש הרע"ב ז"ל שם אלא ע"כ דתלמודא התם בעי למימר דבגדי כהונה לא מיקרו קשים ויש בהן משום כלאים ופסק הרע"ב כסתמא דתלמודא דהתם כנ"ל: